

Saksdokumenter:

- Rapport nr. 6/2015 **Maria Halldén og Steinar Eraker**
Rapport fra Manchester (Luther King House): "Seeking
Conviviality – Re-forming Community Diakonia in Europe
- Rapport nr. 7/2015 **Stephanie Dietrich**
Rapport fra møte i den internasjonale luthersk-ortodokse
dialogkommisjonen, Rhodos 28.4.-5.5.2015
- Rapport nr. 19/2015 **Einar Tjelle**
Rapport fra Det lutherske verdensforbunds europeiske
kirkelederkonsultasjon, Trondheim 11.-14. mai 2015
- Rapport nr. 20/2015 **Einar Tjelle**
Rapport fra Det lutherske verdensforbunds rådsmøte 18.-22. juni
2015 i Genève

Saker i de økumeniske organisasjonene

Det lutherske verdensforbund (LVF)

Sammendrag

I skrivende stund har LVFs Global Young Reformers en to ukers workshop i Wittenberg med deltakere fra medlemskirker over hele verden. En av våre to deltakere, Andreas A. Fosby, deltar på vegne av MKR. Vi regner med å høre mer fra dette siden. Les mer på <https://www.lutheranworld.org/content/workshop-wittenberg> Mye av det som skjer, kan følges interaktivt på internett.

Den norske kirke var i mai, sammen med Frikirken, vertskap for en europeisk kirkelederkonferanse i LVF-regi. Den samlet ca. 80 deltakere i Trondheim. Det ble en fin måte å profilere LVF på, samt Nidaros og Den norske kirke, og et godt samarbeid med Frikirken.

Rådsmøtet i LVF er et viktig årlig møte for å ta beslutninger og ta pulsen på det løpende arbeidet. I økende grad rettes oppmerksomheten mot reformasjonsjubileet og generalforsamlingen i 2017. MKR-medlem Kjell Nordstokke har vært leder av Assembly Planning Committee (APC) og la fram sin rapport under rådsmøtet i Genève i juni.

Flere publikasjoner er skrevet som forberedelse til både reformasjonsjubileet og generalforsamlingen. De kan lastes ned gratis her:

<https://www.lutheranworld.org/news/discover-new-reformation-500-booklets>

Ferdigstillelsen av den norske oversettelsen av *From Conflict to Communion* har av flere grunner blitt liggende på vent. Den vil bli ferdig nå i høst, og en lansering planlegges.

31.10.2016 vil det være en stor økumenisk og internasjonal gudstjeneste og markering i Lund domkirke, Sverige.

LVF er dypt involvert i humanitær innsats i den pågående flyktningkrisen og med nødhjelp blant annet etter voldsom flom i Myanmar.

Nylig uttalte LVF seg i sterke ordelag om Israels hus-ødeleggelser.

<https://www.lutheranworld.org/news/surge-israeli-demolitions-palestinian-homes-condemned-31-international-organizations>

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar saken og følgende dokumenter til orientering:

Rapport fra Manchester (Luther King House): "Seeking Conviviality – Re-forming Community Diakonia in Europe"

Rapport fra møte i den internasjonale luthersk-ortodokse dialogkommisjonen, Rhodos 28.4.-5.5.2015

Rapport fra Det lutherske verdensforbunds europeiske kirkelederkonsultasjon, Trondheim 11.-14. mai 2015

Rapport fra Det lutherske verdensforbunds rådsmøte 18.-22. juni 2015 i Genève

**Rapport fra Manchester (Luther King House):
Seeking Conviviality Re-forming Community Diakonia in Europe
v/Maria Hallden og Steinar Eraker**

1. FRA NÜRNBERG TIL MANCHESTER

I året mellom møtet i Nürnberg (12.-18.01.2014) og Manchester (02.-06.03.2015) er følgende blitt gjort:

1. En ad-hoc arbeidsgruppe (inkl Maria Hallden) har utarbeidet et bibelstudium - hvor hovedstikkordene fra Seeking Conviviality-dokumentet *Kallet, Verdighet, Rettferdighet og Conviviality* er tema (med bidrag fra Steinar Eraker) - som skal publiseres i forberedelsen til neste møte i 2016 (Budapest?) som arbeidsgruppen «Convivial Theology» har ansvaret for.
2. Seeking Conviviality-dokumentet er oversatt til tysk, russisk og norsk (Den norske kirke med støtte fra Kirkens Bymisjon.)
3. I oktober møttes arbeidsgruppen «Convivial Economy» i Praha (29.09.-1.10.) til et forberedende møte for workshopen i Manchester. Dette arbeidet ble ledet av Steinar Eraker. Programmet for Manchester ble lagt, og planen for forberedelsene ble utarbeidet.
4. Arbeidsgruppen «Convivial platform» har påtatt seg ansvaret for å skape fora hvor solidaritetsgruppens medlemmer kan kommunisere med hverandre. Facebook-side er opprettet.

2. MANCHESTER WORKSHOP

I Nürnberg ble det nedsatt tre arbeidsgrupper + en ad-hoc-gruppe som skulle arbeide med ulike sider ved Conviviality-aspektet:

1. Bibelstudium
2. Convivial platform
3. Convivial theology
4. Convivial economy

Det ble nokså tidlig bestemt at vi ønsket en workshop hvor vi kunne fordype oss i de sosial konsekvensene av «finanskrisen» i Europa, og hvordan vi som kirke/diakoni utfordres av dette. I det forberedende møtet i Praha fant vi fram til fem temaer som vi mente var nødvendige å fordype seg i for å forstå dette bedre:

1. Korrupsjon og åpenhet
2. Velferd og arbeid
3. Migrasjon
4. Gjeld
5. Miljø

Solidaritetsgruppens medlemmer ble allerede før jul fordelt på disse gruppene og utfordret til å forberede sine tema i forkant av Manchester. Det var derfor ikke vanskelig å «komme i gang» siden diskusjonen allerede hadde begynt før vi møttes. På bakgrunn av disse fem temaene ble vi en dag fordelt på besøk til ulike diakonale tiltak i Manchester. Disse besøkene var med på å speile og konkretisere de problemstillingene vi ville ta opp. Denne konkretiseringen av og fokuseringen på fem tematikker viste seg også å være fruktbar for Solidaritetgruppens opplevelse av å ha forstått mer av de økonomiske sammenhengene og deres konsekvenser for mennesker i Europa. I tillegg ble det klarere for oss hvilke konsekvenser dette kunne ha for det diakonale arbeidet lokalt.

Ukraina-Russland

To av solidaritetsgruppens medlemmer kommer fra Ukraina og en fra Russland. Helt siden krigshandlingene i Øst-Ukraina brøt ut i fjor sommer, har dette vært med på å skape spenninger i gruppen. Forståelsen og analysen av konfliktens årsaker og omfang er ulik. Alle er enige om at denne konflikten skaper lidelse for sivilbefolkningen. Det ble spontant samlet inn penger blant gruppens medlemmer for å bidra til at våre medlemmer i Ukraina fikk støtte til å hjelpe sivilbefolkningen på flukt. En arbeidsgruppe ble opprettet for å se på hvordan vi kan yte solidaritet i praksis. Samtidig ble det klart for oss at mennesker i Russland begynner å føle konsekvensene av embargoen på kroppen.

Konklusjoner:

Siden våre europeiske kontekster er forskjellige, delte vi opp solidaritetsgruppa i regioner når vi skulle drøfte konsekvenser av convivial economy for diakonien:

1. Vest-/Sentral-Europa (Tyskland, England, Polen, Østerrike, Sveits). Den vesteuropeiske gruppen var mest opptatt av velferdssamfunnet og hvordan det blir truet av neoliberalistisk økonomisk tenkning.
2. Øst-/Sentral-Europa (Estland, Latvia, Tsjekkia, Serbia, Ungarn, Slovakia, Russland, Ukraina). Den østeuropeiske gruppen var mest opptatt av korrupsjon og hvordan man kunne støtte hverandre økonomisk (Solidaritetsfond).
3. Nordisk gruppe (Finland, Sverige, Norge).
4. Global gruppe (Malawi, India, Etiopia). Disse var gjester. Den globale gruppen var overrasket over at vi diskuterte fattigdom i Europa. De hadde ikke trodd at det var et så stort problem....

Vi nøyer oss her med å referere det som ble felles anliggende og den nordiske gruppens konklusjoner:

Alle var enige i at vi trenger en minitgave av Seeking Conviviality på alle språk som kan benyttes i møte med menigheter, lokalsamfunn og kirkeledere. Sekretariatet (The Team) fikk i oppgave å finne ut hvordan dette kunne ordnes praktisk.

Alle var enige om at kirken i altfor liten grad vier det herskende økonomiske systemet og dets brutale konsekvenser for mennesker oppmerksomhet.

“I now have a deeper understanding of how economic mechanisms affect the lives of so many people in Europe causing forced migration, indebtedness, corruption, social dumping and

polluted environment. Poverty does not lead back to individual fault, but the failure of our society to live solidarity.” (Steinar Eraker).

Den nordiske gruppen fikk en dypere forståelse av de negative konsekvensene av «finanskrisen» og den neo-liberale økonomiske politikken for både velferdssystemet og frivillig og ufrivillig migrasjon i og utenfor Europa. Norden er en del av Europa, og selv om den nordiske økonomien står sterkere enn i resten av Europa, må diakonien bidra til at vi ser sammenhengene og ikke isolerer oss fra den europeiske virkeligheten.

Conviviality-aspektet vil kunne bidra til av vi som kirke, menigheter og organisasjoner tar tak i de utfordringene som er negative resultater av det strukturelle i økonomien. Dette krever at kirkene har en åpen diakoni som ikke er begrenset til sine «egne» medlemmer, men som deltar i lokalsamfunnet og forholder seg til mennesker uavhengig av tro, etnisk tilhørighet, status etc. En bærekraftig diakoni kan ikke bare forholde seg til den enkelte, men må spørre seg i hvilken sammenheng den står. Den europeiske sammenheng handler om økonomisk migrasjon, sosial dumping, utbytting, korrupsjon, kommersialisering av helse- og sosialvesenet, gjeldsproblematikk, de rike blir rikere, de fattige fattigere... Hvordan møter kirkene, menighetene og organisasjonene dette?

Norge - veien videre:

Maria vil arbeide videre med dette i samarbeid med Oslo bispedømme (Wenche Fladen) og diakonene i Oslo.

Steinar vil arbeide videre med dette overfor ledere i Kirkens Bymisjon, Oslo. I tillegg vil han holde kontakt med Diakonhjemmet (Hans Morten Haugen).

Vi ønsker også et møte med Kirkerådet/Mellomkirkelige råd (Einar Tjelle, Guro Kristin Hellgren, Susanne Lende..) for å drøfte veien videre.

VEIEN VIDERE FOR SOLIDARITETSGRUPPEN:

I 2016 planlegges en ny workshop, sannsynligvis i Budapest, hvor Convivial Theology blir overskriften. En arbeidsgruppe er nedsatt og skal møtes til et planleggingsmøte til høsten. Dette skal blant annet linke denne prosessen opp imot Lutherjubileet i 2017 hvor mottoet er; Liberated by God's grace;

Salvation – Not for Sale
Human Beings – Not for Sale
Creation – Not for Sale

Vi tror at fokuset på convivial economy i Manchester har lagt spennende føringer inn i den teologiske dialogen!

2015.03.27

Steinar Eraker (Kirkens Bymisjon, Oslo)

Maria Hallden (Oslo domkirke)

Rapport fra møte i den internasjonale luthersk-ortodokse dialogkommisjonen

Rhodos 28.4.-5.5.2015

v/Stephanie Dietrich

1 BAKGRUNN

Møtet var det første plenarmøtet i kommisjonen på 4 år, det siste var i Wittenberg 2011. I mellomtiden har det funnet sted mindre forberedelsesmøter hvert år der jeg ikke har deltatt. Det kjentes derfor veldig lenge siden vi møttes, og det var noe vanskelig å sette seg inn i prosessene som har foregått de siste 4 årene. Vanligvis har kommisjonen møtt annethvert år.

Grunnen til den lange perioden uten møter var nok tematikken- *ordained ministry*. Dette er uhyre vanskelig som tema, og de ortodokse ser på de lutherske kirkers praksis med kvinnelige prester (og endog biskoper!) som en heresi det er vanskelig å overkomme. Planen for dette møtet var allikevel å komme i mål med et slags statement som forhåpentligvis skulle vise noen konverganser.-

Vertskap var den ortodokse kirken på Rhodos. Kirken der har et nært samarbeid med en hotelleier, hotellet ligger på et tidligere klosterområde, og kirken kan bruke hotellet gratis(!). Forskjellige menigheter samt borgermesteren spanderte middagene - og slikt sett er det nok økonomisk atskillig enklere for de ortodokse å være vertskap for denne type møter. LVF sliter for øvrig med finanseringen av dialogene all den stund lutherske kirker ikke overtar kostnader på samme måte, og dessuten sjeident eier fine hoteller eller har hotelleiere som vil spandere ukesopphold på store økumeniske delegasjoner...

2 INNHOLD

Det viste seg forholdsvis raskt at det ikke var mulig å komme i mål med et fellesdokument denne gangen. Grunnen til det er nok sammensatt. En av årsakene kan være at de ortodokse planlegger sitt «Panorthodox Council» for 2016 eller 2017, og ønsker nødig at det blir fokus på spørsmålet om kvinnelig prestedtjeneste før den tid. Man er redd for at åpenheten for overhodet å snakke med lutheranere om den slags vil vanskeliggjøre hele den ortodokse dialoginnsatsen. En annen grunn var at noen av bakgrunnsdokumentene som forelå til forberedelsesmøtene, simpelthen var for dårlige til å danne grunnlag for et statement, ikke minst dokumentene fra ortodoks side. Det ble utarbeidet et foreløpig statement - med store hull og foreløpig liten konvergens. Planen er at kommisjonen møtes igjen fulltallig i 2017, med et mindre planleggingsmøte i 2016. Vi diskuterte både det bibelske, oldkirkelige og reformatoriske grunnlaget for forståelsen av den ordinerte tjenesten, samt spørsmålene om apostolitet, historisk suksesjon og kvinnelig prestedtjeneste.

I det videre arbeid skal det blant annet legges vekt på det allmenne prestedømmet, der jeg har sagt meg villig til å presentere et dokument.

3 NOEN REFLEKSJONER OG PERSONLIGE KOMMENTARER

Denne dialogen er vanskelig på så mange vis. Forberedelsene er vanskelige fordi det er krevende å få til avtaler med de ortodokse. Kulturen kan til tider være vanskelig- de fleste ortodokse kommer fra sydligere land med dertil hørende temperament, debattkultur og forskjellige forventninger. Lutheranere har en mere rasjonal tilnærming til teologien, ortodokse en mye mer erfaringsbasert tilnærming. Mens de ortodokse legger vekt på liturgien og spiritualiteten, legger vi som teologer i den vestkirkelige tradisjonen ofte vekt på modeller og systemer. Slikt sett er det vanskelig å finne frem til et felles samtalegrunnlag. I tillegg er de ortodokse til dels svært uenige i sin egen gruppe, mens de egentlig per definisjon ikke kan være uenige - all den stund man innenfor ortodoks teologi går ut fra at det kun finnes én rett lære som er fastsatt fra den første kristne tiden, og er uforanderlig helt til i dag.

4 VURDERING

Skal man holde på å bruke tid og ressurser på en dialog som er så vanskelig? Det er et legitimt og viktig spørsmål å stille.

Jeg mener at man bør fortsette dialogen, selv om de skriftlige resultatene til tider kan være noe magre. Hvis man ikke fortsetter, bygger man enda høyere murer - og det blir enda vanskeligere å forstå hverandre. Som akademisk økumenisk diskurs betraktet, kan det nok diskuteres om denne dialogen har livets rett. Men i løpet av de årene jeg har vært med, har det skjedd en del forandringer som gir håp for fremtiden:

Medlemmene i dialogen var sammen under hele møtet denne gangen, og det er første gang vi virkelig var «blandet» under alle måltider (og ikke bare i samme rom...). Det utviklet seg nære vennskap, ikke minst mellom oss «yngre» (man er svært ung når man er under 50....). Den ortodokse dialogen er fornyet med mange yngre teologer nå som har studert ved universiteter i Europa og har større kompetanse på å snakke sammen «i siviliserte former» (mindre brøling...). Foreløpig er de ikke så mye på banen i diskusjonene i plenum - respekten for autoritetene er påtakelig.

Det fine ved dette møtet var også at kirken i Georgia, som egentlig for mange år siden meldte seg ut av all offisiell økumenikk, var representert, samt den antiokiske kirken, med en ung og meget engasjert syrisk prest som jeg håper å kunne få til Norge i overskuelig fremtid. Han er ekspert på islamvitenskap og har en akademisk karriere fra Instituttet for teologi og fred i Hamburg. Hans analyse av og kompetanse om situasjonen i Midtøsten og spesielt Syria er det vel verdt å lytte til.

Jeg hadde et foredrag/bidrag til møtet som jeg regnet med ville være kontroversiell for mange - men som det viste seg faktisk ikke ble det. Jeg tok utgangspunkt i at det vi sier dogmatisk om embetet og det vi sier om kirkens liv i verden, må ha en sammenheng. Gudstjenesten og tjenesten er gjensidig avhengig av hverandre; når vi deler brødet i eucharistien, står det i en vekselvirkning med brødet som deles i verden. Jeg legger ved foredraget mitt, for dem som måtte synes den slags er verdt å lese. Det

interessante var blant annet at folk - som de meget konservative representantene fra Georgia og Russland - kom til meg etterpå (ikke i plenum...) og takket og sa at dette var de veldig enige i.

Denne gangen var vi for øvrig fire ordinerte kvinner i den lutherske delegasjonen. Noen ganger er vitnesbyrdet som ligger i at man er til stede (i presteskjorte), vel så talende som det man sier om tjenestene. Det førte også til en del humor når metropolitten av Kypros ville ha bilde av Kajsa Hintikkanen fra LVF (Assistant Secretary General) og meg i presteskjorte sammen med seg selv - men fleipet med at han ville miste jobben hvis bildet ble vist i avisen...

Denne gangen prøver vi fra luthersk side også å ha en litt mere «prosessuell skriving» før neste møte, der vi deler og diskuterer tekstforslagene via e-mail underveis. Jeg har til og med gjort avtale med den ortodokse kollegaen som skal skrive om det ortodokse perspektivet, at vi er i kontakt underveis og deler tekstforslag - også om konvergens! Det er i så fall første gang at man får til noe slikt (men det må være uoffisiell for at de ortodokse kan godta det).

I det hele tatt: En dialog preget av at man på ortodoks side strever med maktkamper, politiske spenninger mellom forskjellige autokefale kirker, teologiske spenninger og også store utfordringer i tradisjonelt «ortodokse» land (som for eksempel Hellas og Russland), der kirken verken har ønsket eller maktet å fornye seg - mens samfunnene blir mer og mer sekulariserte og pluralistiske.

Når alt dette er sagt, så bør det nok også tilføyes at en uke på en gresk øy i begynnelsen av mai, med der tilhørende temperaturer og gjestfrihet, er slett ikke å forakte – spesielt ikke når det denne gangen var et så merkbart fremskritt når det gjelder den luthersk-ortodokse minglingen i pauser og fritid.

Jeg sitter igjen med en overbevisning om at det er håp for økumenikken - men kanskje ikke den rendyrkede teoretiske «Faith-and-Order-økumenikken», men mere en økumenikk der de dogmatiske samtaler puster levd liv.

Stephanie Dietrich

6.5.2015

**16th Session of the International Joint Commission on the Theological Dialogue
between the Lutheran World Federation and the Orthodox Church
Rhodes, Greece, 28 April – 5 May 2015**

COMMUNIQUE

The 16th Plenary of the International Joint Commission on the Theological Dialogue between the Lutheran World Federation and the Orthodox Church was held in the Apostolic island of Rhodes, Greece (28 April - 5 May), hosted by the Ecumenical Patriarchate under the auspices of His Eminence Metropolitan Kyrillos of Rhodes.

A message with blessings and prayers was received from His All Holiness the Ecumenical Patriarch Bartholomew during the Meeting.

The meeting was chaired by the two co-presidents, from the Orthodox side by H.E. Metropolitan Prof. Dr. Gennadios of Sassima (Ecumenical Patriarchate), and from the Lutheran World Federation side by Bishop Prof. Dr. Christoph Klein (Evangelical Church of Augsburg Confession in Romania).

Orthodox participants were delegates from the following Churches: H. E. Metropolitan Prof. Dr. Gennadios of Sassima (Ecumenical Patriarchate) and V. Rev. Second Patriarchal Deacon Dr. Theodoros Meimaris (co-secretary, Ecumenical Patriarchate), H. E. Metropolitan Dr. Makarios of Kenya and Eirinoupolis (Patriarchate of Alexandria), V. Rev. Alexios Chehadeh (Patriarchate of Antioch), V. Rev. Protopresbyter Prof. Dr. George Dion Dragas (Patriarchate of Jerusalem), V. Rev. Dr. Valentin Vassechko (Patriarchate of Moscow), Dr. Rade Kisić (Patriarchate of Serbia), Rev. Prof. Dr. Viorel Ionita (Patriarchate of Romania), V. Rev. Protopresbyter Prof. Dr. Georgios Zviadadze (Patriarchate of Georgia), H. E. Metropolitan Dr. Isaias of Tamassos and Oreini (Church of Cyprus), Prof. Dr. Christos Voulgaris (Church of Greece), V. Rev. Andrzej Minko (Church of Poland), Mr. Nathan Hoppe (Church of Albania), and Consultants: Prof. Dr. Konstantinos Delikostantis (Ecumenical Patriarchate), V. Rev. Stefanos Chrysanthou (Church of Cyprus) and Rev. Dr. Cosmin Pricop (Patriarchate of Romania).

The following Lutheran participants were representing various member churches of the Lutheran World Federation: Bishop Prof. Dr. Christoph Klein (Evangelical Church of the Augsburg Confession in Romania), Prof. Dr. Kenneth G. Appold (ELCA, USA), Rev. Dr. Stephanie Dietrich (Church of Norway), Rev. Prof. Dr. Hermann Pitters (Evangelical Church of the Augsburg Confession in Romania), Superintendent Klaus Schwarz (Evangelical Lutheran Church of Wurttemberg, Germany), Rev. Dr. Jeffrey Silcock

(Lutheran Church of Australia), Rev. Dr. Jennifer Wasmuth (Evangelical Lutheran Church of Hannover, Germany), Rev. Prof. Dr. Risto Saarinen (Evangelical Lutheran Church of Finland), Rev. Prof. Dr. Sarah Hinlicky Wilson (Institute for Ecumenical Research, France, Consultant) and Rev. Dr. Kaisamari Hintikka (LWF, co-secretary).

Contacts between the Ecumenical Patriarch Jeremias II (Tranos) and Lutheran professors of the University of Tübingen, Germany, began in Europe at the time of the Reformation in the 16th century. Thus, the dialogue has historical precedent. The present official conversations between the Lutheran World Federation and the Orthodox Church began in 1981 in Espoo, Finland, after three years of preparatory meetings.

The Joint Commission, in its 15th Plenary Meeting in Wittenberg, Germany, in June 2011, launched the theme: "The Mystery of the Church: F. Ordained Ministry/Priesthood". Meanwhile, the Commission held three preparatory meetings to study and consider specifically 1. "The Understanding of Ministry/Priesthood in the Light of Holy Scripture and the Early Church" (London, United Kingdom, May 5-10, 2012), 2. a) "The Lutheran understanding of Ministry/Priesthood during the period of the Reformation", and b) "Apostolic Succession and Ordination from a historical, patristic and canonical point of view" (Sibiu, Romania, May 24-28, 2013), and 3. a) "Liturgical Texts on rites of ordination in Orthodox and in Lutheran traditions", and b) "The Lutheran understanding of the ordination of women to the priesthood, and the Orthodox understanding of the role and the place of women in the Church and the question of the ordination of women" (Tallinn, Estonia, May 8-13, 2014).

The Commission studied papers and reports from the Preparatory Meetings of London, Sibiu and Tallinn, as well as new papers from both sides with commentaries on the above-mentioned Draft Statements. Intensive discussions revealed the need for further research especially on the biblical foundations and early Church teachings and on the Apostolicity of the Church, concerning the office of Ministry/Priesthood in both traditions. The Plenary Meeting formulated a new provisional Statement that will be developed further in the forth-coming meetings in the near future.

The Commission, before completing its task, had an extended and thorough discussion about the landmark of the 500th anniversary of the Reformation initiated by the theology of Martin Luther, which will be solemnly celebrated in 2017. In addition, it was decided that appropriate festivities should take place during the next Joint Commission Plenary, to be hosted in 2017 by the Lutheran World Federation.

H.E. Metropolitan Gennadios of Sassima informed the Commission about the intensive preparatory process for convening the Holy and Great Council of the Orthodox Church,

scheduled to be held next year, 2016, in Constantinople upon the invitation of His All Holiness the Ecumenical Patriarch Bartholomew and the unanimous consent of all the Heads of the Holy Orthodox Churches.

The intensive work of the Commission started with an opening Doxology Prayer at the Holy Monastery of the Mother of God "Faneromeni", led by His Eminence Metropolitan Kyrillos of Rhodes, who, during the opening session, addressed the Commission and stressed the significance of continuing this important dialogue in truth and love. Warm greetings were also extended to the participants by Mr. Fotis Chatzidiakos, Mayor of Rhodes, and Mr. Charalambos Kokkinos, Deputy State Representative in the region.

The Commission members, in a prayer service, expressed their sympathy for and solidarity with the victims, the people and the children suffering from the recent devastating earthquake in Nepal. In addition, they extended their prayers for peace and reconciliation for all suffering people in the Middle East and in Ukraine.

On Friday, 1 May, the participants visited the Ecumenical Center of the Evangelical Church (German speaking) in Rhodes, warmly welcomed with prayers by the local pastor Rev. Dr Bernt Busch, and met with members of the local community.

On Sunday, 3 May, the group attended the Divine Liturgy at the Cathedral Church of the Annunciation of the Virgin Mary in Rhodes celebrated by H.E. Metropolitan Isaias of Tamassos and Oreini, where the historic Pan-Orthodox Conferences of Rhodes started in 1961. Afterwards, the participants visited the archaeological sites and the medieval Castle of the old city, Lindos and the Philerimos Monastery.

During the meeting the members further enjoyed the generous hospitality of the local Orthodox Church and of various parishes, and were grateful for the warm welcome extended by all.

The next Preparatory Meeting of the Commission is scheduled to take place in 2016, hosted by the Orthodox. The meeting will deal with already identified topics from both sides which have not yet been fully developed on the way to constituting a final Statement on the discussed general theme "Ordained Ministry/Priesthood in the life of the Church".

Rhodes, 4 May 2015

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

“So that we may obtain this faith....”

A Lutheran Commentary on the Sibiu Papers and Statement

- Rev. Dr. Stephanie Dietrich-

(Preliminary paper. No wider circulation)

Introduction- and personal remark

While I am writing this paper, the news from the Mediterranean refugee catastrophe are setting the scene. Especially one picture is shown repeatedly in the media: A fisherman from Rhodes carrying the dead body of a little boy. When interviewed afterwards, the fisherman said: I cannot forget the view of this little boy. He reminded me so much of my grandchildren.

The boy was a refugee from Syria, and drowned, like so many others, during his family's attempt to reach Europe by boat.

This year, thousands of people have tried to reach Europe by boat, and we know that many of them never reached what for them seemed to be the “promised land”, Europe, when they tried to escape from whatever human pain, disasters, and miseries.

I was asking myself: Is there any connection between the events around this Island of Rhodes and the Mediterranean, the suffering of the people, and what we are going to discuss, the theology of ministry?

One might also ask: Should there be any connection?

I think there should be, and indeed is, a connection between what we are discussing, and what is happening around us, in our societies and in our world. All theological deliberations on the ministry of the Church should keep in mind that the Church of Jesus Christ is his body in this world, and thus called to serve the world as Christ did. When sharing the body and blood of Jesus Christ in the Holy Eucharist, we do this in awareness of our sisters and brothers doing the same before us and after us, and in awareness of the sharing of our bread with the hungry in the world. When baptizing, we are baptized into the community of the Church, becoming a part of the body of Christ, he who has fought against the powers of death, suffered death and won victory over death for us all. In this community, we are bound together as humans, following Jesus' call and example to serve humankind.

Before I am going into the discussion of the papers and the Statement from the Sibiu meeting, I therefore want to make a few points concerning the connection between our theme and the ongoing refugee crisis, which I am sure, is deeply affecting the Church on this Island of Rhodes and in Greece in general, and touching all of us.

Thus, my first paragraph is on *the interrelationship between ministerial theology and the Church's life in the world.*

I am certainly aware of the fact that many orthodox theologians might be reluctant to apply this perspective, the contemporary challenges, when discussing ecclesiology and the theology of the ordained ministry. Nevertheless, highly appreciating the orthodox approach of a Eucharistic foundation of the Church, I think it might be worth trying to include such a “worldly” perspective in our common discussion of the ordained ministry of the Church, because I think the Eucharistic foundation of the Church also includes an opening to the world, mirroring Christ the *incarnated* God.

The ministry and the ministries of the Church as service to the world

Due to my understanding, the ministry of the Church is deeply connected with the aspect of *service*.

The starting point for discussing the ordained ministry, its understanding and its function, should be the mission and ministry of the church. The ordained ministry is important for the understanding what the nature of the Church is, not simply functionally and as a matter of practical theology, but ecclesiological, concerning the nature and identity of the Church.

Vice versa, the Church's identity forms the understanding and shape of ordained ministry. Therefore, it is necessary to elaborate on the understanding of *the church as a serving church* together with a discussion on the Church's ordained ministries.

The church is not just that which passes on the means of grace, the church itself is constituted of the means of grace and would not exist without them. The church is primarily a receiver of God's grace. In the same way, the church's service is not the church's "merit", but through the church and its servants, Christ is present as the sympathetic, who stands beside everybody, especially those who are in need, and suffers with them. The church, according to its ecclesiological self-understanding "dressed in Christ" (Colossians 3:12-17), as "Christ's body" (1 Corinthians 12:27), is present in people's lives. In the last instance, it is not the church or people who act, but Christ himself through his body, the church.

Thus, understanding service as a non-negotiable aspect of the identity of the Church and Christian life does not contradict the basic Lutheran understanding of salvation by grace alone, but is an aspect or mark of the Church.

The Lund Statement explained this in connection with the explication of "apostolicity" and underlined (§29) (*Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church. By the Lutheran World Federation – A Communion of Churches*, Lund, Sweden, 26 March 2007):

The handing on (*traditio*) of this mission, in which the Holy Spirit makes Christ present as the Word of God, is the primary meaning of apostolic tradition. Apostolic tradition in the church means continuity in the permanent characteristics of the church of the apostles: witness to the apostolic faith, proclamation of the Gospel and faithful interpretation of the Scriptures, celebration of baptism and the eucharist, the exercise and transmission of ministerial responsibilities, communion in prayer, love, joy and suffering, service to the sick and needy, unity among the local churches and sharing the gifts which the Lord has given to each. Continuity in this tradition is apostolic succession.

The Lutheran reformers underlined the ministry's character of public service, including the service to the poor. Thus, the Eucharistic service, the ministry of sharing bread and wine as the body and blood of Jesus Christ, and the ministry of sharing our bread with the world, the ministry of *diakonia*, are intrinsically interrelated and undividable. This also links together closely the ordained ministry, *and* the ministry and service to the world, including the world around us at this Island of Rhodes. When discussing the ministry of the Church, we should always keep in mind the connection between the ministry of the Church in its worship and proclamation, *and* its service to the world.

The ordained ministry

As the papers from previous meetings rightly point out, Lutheran theology emphasized that the ordained ministry is not just a *function* of the church, but also a *condition* for the Church.

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

The ordained ministry does not only belong to the *bene esse* of the Church, it belongs to its *esse*. Nevertheless, the ministry is not instituted for its own sake.

Kenneth Appold gave a clear and very profound outline of the historical background of CA V in his Sibiu paper.

The Lutheran confessions underline that the ordained ministry is a condition for the being of the Church, because it is unnegotiable to safeguard the teaching of the gospel and the administering of the sacraments. As AC says (Art. V.):

So that we may obtain this faith, the ministry of teaching the gospel and administering the sacraments was instituted. For through the Word and the sacraments as through instruments the Holy Spirit is given, who effects faith where and when it pleases God in those who hear the gospel, that is to say, in those who hear that God, not on account of our own merits but on account of Christ, justifies those who believe that they are received into grace on account of Christ.

The ordained ministry is instituted by God not for its own sake, but “so we may obtain this faith”.

The ordained ministry is deeply rooted in the Holy Sacraments and in the right teaching. Thus, as Risto Saarinen rightly pointed out in his paper, educational requirements always have been an important aspect of Lutheran formation to the priesthoods, as, as Saarinen says, “the church needs to have a succession of right teaching” (ibid., 2)

The ordained ministry in a Lutheran understanding is always related to the administration of the Holy Sacraments and to the proclamation of the Word of God. The ministry itself needs to be understood and explained on the background of this relation to the community of the Church, and the local congregation where the Gospel is preached, people are brought into this communion through the Holy Baptism and nurtured in it through the Holy Eucharist. Thus, the Lutheran understanding of ordained ministry is based on this core elements of ecclesial identity.

The Christological basis for the understanding of ordained ministry

Within a Lutheran context, a Christological basis is widely accepted for the understanding of ordained ministry. Therefore, it is important to outline some of the basic aspects within Christology, which should be kept in mind when discussing the ordained ministry.

All of the church’s members have been, in baptism, consecrated to ministry for Christ and their fellow human beings. The church’s service (*diakonia*) is a call to ministry that has its foundation in Christ’s office as representative of the Father to the world, a call to serve. Christ’s own call to ministry for the world and the call to the baptized to serve are inseparable. Therefore, to be a servant does not primarily imply selfless humility, but a call to ministry as Christ’s coworker and follower.

Within the Lutheran tradition, Jesus Christ himself is understood and believed as the basis for the church in its worship and witness and service. According to Mark, 10:45, Christ is *diakonos*, servant, as an agent and image of the one who sent him, mediating the Father’s will to the world. When serving, the church does so as agent of Christ’s salvation. At the same time, Christ’s own way to communicate the gospel becomes the core aspect of the understanding of ministry. According to the New Testament Gospel stories, Jesus did not only

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

tell people he met what they ought to do and what was right, or preach for them, but took care of them in a holistic way, healing their diseases, offering forgiveness and inclusion into his fellowship, turning traditional values in society upside down and having table fellowship with sinners. Healing the sick and showing solidarity with the weak were integrated parts of Jesus' life and Messianic service. In this way, the church needs to have a fresh look on its self-understanding concerning its communication of the gospel.

The ordained ministry is instituted to proclaim this faith through words and deeds, so people can live in the living community of the faithful.

The priesthood of all believers and the baptismal perspective

Martin Luther spoke of all Christian believers as sharing a common, spiritual priesthood in Christ, the High Priest. Based upon 1 Peter 2:9 and Revelation 1:4-6; 5:6-19, all Christians are priests (*hieroi*) through faith alone by the spiritual rebirth given in baptism and lived out in witness, intercession and service. God's grace and salvation make all Christians equal before God and prevent their separation into distinct estates or classes. The office of public ministry, because of its origins and authority in God's word, serves all of God's people. The basis for priestly ordination is Baptism, and in this aspect, priests are not spiritually distinct from lay people.

Within Church of Norway, we are working on a new Church legislation for the moment, after the official separation from the state a couple of years ago. One of the many questions discussed is what constitutes membership in the Church, and how do we understand our ordained and consecrated ministries. It has become very clear in the ongoing deliberations, that *baptismal theology plays a core role for our Lutheran ecclesiology*. The basis for our communion is our baptism, which gives full membership in the community of our Church.

In baptism, every Christian is called and empowered for participation in God's mission. God the Holy Spirit pours out his gifts upon the whole church (Eph. 4: 11-13; I Cor. 12: 4-11), and raises up men and women to contribute to the nurture of the community. Thus, the whole church, and every member, participates in the communication of the gospel through word and life and so participates in the apostolic succession of the church.

The agreement on core aspects of baptismal theology was underlined through the work of this Commission before.

At our meeting in Durau in 2004, the Commission stated:

5.: "Lutherans and Orthodox agree that our participation in Christ's death and resurrection bestows on us the following gifts: death of the old Adam (cf. Rom 6:6), union with Christ (cf. Rom 6:5), redemption, sanctification, purification of flesh and spirit (cf. 1 Cor. 6:11), deliverance from death and the devil, forgiveness of sins, victory over the power of sin (cf. Rom. 6), illumination of the soul (cf. Heb. 6:4), regeneration, new birth (cf. Titus 3:5), new life in Christ, adoption as God's children (cf. Rom 8:16), renewal of the image of God (cf. Col 3:10, Eph 3:10), eternal life, and incorporation into Christ's body, the church."

8. "There are three basic components in the process of Christian initiation: death with Christ, resurrection with Christ, and the sealing with the Holy Spirit."
(<http://blogs.helsinki.fi/ristosaarinen/lutheran-orthodox-dialogue/>)

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

Lutheran theology emphasizes the utmost role of Baptism as a basis for the priesthood of all believers, which Luther himself called "a general priesthood". Luther underlined this in 1520 in *To the Christian Nobility of the German Nation* by saying:

That the pope or bishop anoints, makes tonsures, ordains, consecrates, or dresses differently from the laity, may make a hypocrite or an idolatrous oil-painted icon, but it in no way makes a Christian or spiritual human being. In fact, we are all consecrated priests through Baptism, as St. Peter in 1 Peter 2[:9] says, "You are a royal priesthood and a priestly kingdom," and Revelation [5:10], "Through your blood you have made us into priests and kings."

(Martin Luther, Weimarer Ausgabe, vol. 6, p. 407, lines 19–25, as quoted in Timothy Wengert, "The Priesthood of All Believers and Other Pious Myths,"

(http://www.valpo.edu/ils/assets/pdfs/05_wengert.pdf), page 12)

The priesthood of all believers, based on Baptism, is an important aspect of both Lutheran and Orthodox theology which should be underlined very clearly in a final statement.

Diakonia and the diaconate

In several papers presented to this Commission during the last years, the episcopal and presbyteral ministry has been highlighted especially. I think it might also be of specific interest to this Commission to discuss the Church's ministry of *diakonia* and the deacon's ministry when looking at the development and understanding of ordained ministries within our traditions. Metropolitan Isaias of Tamassos and Oreini addressed the issue of deacons and deaconesses in his paper, focusing on the question what kinds of diaconate women and men in the Early Church were ordained into. I would like to take my starting point in the understanding of *diakonia*, in order to discuss diaconal ministry based on the understanding of the Church as diaconal Church.

Diakonia in the New Testament has a broad range of connotations.

Diakonia is associated with central aspects of the church's identity as service, outreach, humility, concern for human needs. While there is no ecumenical consensus on the nature and form of the diaconate and diaconal ministry, there seems to be a reinvigoration of *diakonia* within many churches caused by a strong consciousness that the church has a mission in today's world. The renewed emphasis on *diakonia* has been heightened by a fresh exegetical look on its New Testament use, showing that *diakonia* in the New Testament not primarily means waiting at the table and humble service, but far more needs to be related to the mission of the Church as the church's outreaching ministry. There has been an ongoing discussion on the understanding of *diakonia* based on the interpretation of the terms *diakonia*, *diakonein* and *diakonos* on the New Testament and the New Testament context, mainly inspired by the Australian theologian John Collins.¹

Collins criticized the narrow interpretation of these terms as related to mere humble service through providing a semantic and linguistic interpretation of *diak*-words in a survey of Greek literature, papyri and inscriptions for the period 400 BC to around 400 AC. He showed that this interpretation, to a large degree influenced by the German theological New Testament dictionary of Gerhard Kittel², led to the misunderstanding that *diakonia* and the deacon's ministry was mainly about humble and lowly service to the needy. Collins underlined that these terms, both in the New Testament and its surrounding Hellenistic context, had a much

¹ John N. Collins (1990). *Diakonia: Reinterpreting the Ancient Sources*.

² Beyer, Hermann Wolfgang: Art. "diakoneo, diakonia, diakonos", in: *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, ed. Gerhard Kittel, Bd.2, Stuttgart 1935, p. 81-93.

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

broader connotation, and often related to being a messenger with an authoritative message, as a go-between minister carrying out an authoritative task. Collins' interpretations are highly discussed, both amongst New Testament scholars and among scholars in the field of diakonia research and education.³

Notwithstanding the results of this discussion on biblical interpretation and semantics, Collins' findings on the broad connotation of the *diak*-words in the New Testament has encouraged theologians to explore in which way *diakonia* and diaconal ministry might be understood today, as part of the Church's identity. Collins' research contributed thus to a fundamental reform within the understanding of *diakonia*. He also highlighted the fact that a former understanding of *diakonia* and the diaconate as mere humble service was very much based on the narrow interpretation of *diakonia* which shaped the diaconal movement in the 18th and 19th century in Central Europe, and its respective historical context, and not by a biblical understanding.

Due to my opinion, it should be underlined that today's understanding of *diakonia* cannot only be based on a narrow interpretation of the semantic connotation of the *diak*-words in the New Testament, but has to be interpreted much broader, in light of biblical theology in general, and in light of modern multidisciplinary and hermeneutical studies. Based on a biblical and epistemological interpretation, and taking into account the development of the Church's involvement in social service throughout history, one can have a fresh look at the understanding of *diakonia*. The mission and ministry of the church should be based on a holistic view on a New Testament perspective on Christian social service as determinative for the ministry and ministries of the church.

The starting point for the understanding of diaconal ministry lies in God's mission that is given to the church, followed by the specific task the church is faced with in the world.

Notwithstanding the different forms and structures diaconal ministry has taken throughout history, the diaconate needs to define itself with a starting point in the mission and ministry of the church. At the same time, the mission and ministry of the church need to be redefined and adapted according to the concrete circumstances and needs and conditions in its specific context. Diaconal ministry might play a specific role in the act of bridge building and communicating the Gospel to the world, in our societies, with and without words.

The principle "ecclesia semper reformanda" in relation to the development in the understanding of ordained ministry

Kenneth G. Appold gave in his paper at Sibiu a very profound presentation of the historical development and background of the Lutheran Reformation's Doctrine of Ministry. He showed how the formation of Lutheran theology only can be understood in the light of the historical circumstances and development of the Western church during the Medieval Era. In many ways, the Lutheran Reformation and Lutheran theology are a concrete and necessary reformation of the Church, which desperately needed to be reformed.

The Lutheran reformers did so in reference to and accordance with a biblical understanding of Church. In all their reforms, the frame of reference was the Bible as the highest authority and unnegotiable guideline for the reform. Thus, making the Bible accessible to everybody

³ See Ismo Dunderberg (2007): "Vermittlung statt karitativer Tätigkeit? Überlegungen zu John N. Collins' Interpretation von diakonia". In Volker Herrmann and Heinz Schmidt (eds) *Diakonische Konturen im Neuen Testament*, (DWI-INFO Sonderausgabe 9, Heidelberg 2007) 177. See Anni Hentschel (2007): *Diakonie im Neuen Testament*, Tübingen

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

through translating it and teaching the core contents of Christian Faith through a profound emphasis on catechesis where in line with what the Lutheran reformers understood as being fully in accordance with the demands of the Lord Jesus Christ himself, as witnessed on in the New Testament.

Lund § 32:

As churches of Jesus Christ, the Lutheran churches claim this apostolic identity. The Lutheran Reformers saw the apostolic character of the western church's theology and pastoral practice threatened. The Reformation aimed at the renewal of the church catholic in its true continuity with the evangelical mission of the apostles.

Prof. Dr. Delikonstantis gave in his paper "Martin Luther's Conception of Ministry. An Orthodox Approach" at the Sibiu meeting a very clear outline of the historical circumstances, which influenced on the development on Luther's theology. To a large degree, his description of Lutheran theology probably could have been written by a Lutheran theologian in the same way.

Nevertheless, it is difficult to agree fully in his analysis and critique of the Lutheran approach. While he, coming from an Orthodox Perspective, criticizes "the dominance of the "pragmatic aspect" in the concrete organization of the life of the Church", I would underline that the Lutheran reformers' ability to reform the Church structures by focusing on the most essential aspects of Church life, the communion built up and nurtured through Word and Sacraments, shows the theology's strength rather than its weakness. It is true that Luther's theology was a very concrete reaction and contextual response to the corrupted Church situation at his time.

Thus, Luther's ability to underline the necessity of the ordained ministry for the being of the Church, and at the same time emphasizing that the ordained ministry only can be understood rightly based on our common consecration and ordination in Baptism into the communion of believers, should not be characterized as mere pragmatism in a negative sense, but rather as faithfulness to the Holy Scriptures.

Looking to the New Testament and the Early Church, it becomes obvious that the development of ministerial structures during the first centuries also was shaped by somehow "pragmatic" aspects. In Acts 6, Luke describes for example the story of the choosing of the seven in a rather "pragmatic" way, showing that injustice in food distribution was a reason to differentiate and establish a new ministry, serving the needy:

Acts 6: "In those days when the number of disciples was increasing, the Hellenistic Jews among them complained against the Hebraic Jews because their widows were being overlooked in the daily distribution of food. ² So the Twelve gathered all the disciples together and said, "It would not be right for us to neglect the ministry of the word of God in order to wait on tables. ³ Brothers and sisters, choose seven men from among you who are known to be full of the Spirit and wisdom. We will turn this responsibility over to them ⁴ and will give our attention to prayer and the ministry of the word." ⁵ This proposal pleased the whole group. They chose Stephen, a man full of faith and of the Holy Spirit; also Philip, Procorus, Nicanor, Timon, Parmenas, and Nicolas from Antioch, a convert to Judaism. ⁶ They presented these men to the apostles, who prayed and laid their hands on them. ⁷ So the word of God spread. The number of disciples in Jerusalem increased rapidly, and a large number of priests became obedient to the faith.

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

Analyzing the development of ministerial structures in the New Testament and the Early Church, it becomes clear that the Church needed to organize itself in its leadership, liturgy and service to the people. Thus, the development of the threefold order is both a necessity for the Church and its existence, and a consequence of the context and circumstances under the development of early Christianity.

In this way, I would underline that the Church's ability to reflect the needs of the world, the societies and the congregations in its structures is not problematic- rather vice versa. This ability gives *credibility* to the Christian Church.

Luther himself appreciated and underlined that the Church has a need for all these ministries. In his theology, the ordained priesthood in many ways implied all the ministries represented in a threefold ministerial structure. This becomes for instance obvious when studying the ordination liturgies developed in the Lutheran Church during Reformation time. The ordained minister was supposed to take care of the community concerning both diakonia, proclamation, administration of sacraments and oversight. Many Lutheran Churches have since then returned to the structure of a threefold ministry, and in this way, the structures of ordained ministry within Lutheranism are becoming ecumenically more compatible than they sometimes seem to have been during Reformation time.

Thus, I would underline the strength of Luther's and later Lutheran theology to reform itself and its structures of ordained ministry, as long as this reform, or reformation, actually is necessary in order to safeguard the apostolicity and credibility of the Church as Church in accordance with the New Testament and Early Church doctrine. The formula "ecclesia semper reformanda", a phrase first used by the reformed theologian Karl Barth, is useful also in a Lutheran context, as far as it underlines that the Church continually must re-examine itself in order to maintain its purity of doctrine and practice. At the same time, it must be supplied and widened with a deep conviction and will to uphold the Church in its true apostolic tradition.

The ordained **ministry reflecting the mission and apostolicity of the Church**

As underlined above, the ordained ministry of the Church should be seen in the context of the mission of the church as the whole people of God.

The Lund Statement (§27) underlines:

As the church participates in Christ and receives the blessings of his righteousness, it also participates in the mission of Christ, who is sent by the Father in the Holy Spirit. Christ sends his disciples as he is sent (John 20:21): "So we are ambassadors for Christ, since God is making his appeal through us; we entreat you on behalf of Christ, be reconciled to God" (II Cor. 5:20). The church is called to the service of proclaiming reconciliation with God and practicing the healing love of God in a world wounded by persecution, oppression and injustice, making manifest the mystery of God's love, God's presence and God's Kingdom.

Risto Saarinen made in his paper for the Sibiu meeting in 2013 a very clear outline of the understanding of ordination and succession in Lutheranism. He showed in his paper how theology is expressed through the rites of the liturgy, where the divine institution of the ordained ministry is displayed clearly.

Lutheran-Orthodox Joint Commission Plenary Meeting, Rhodes, Greece 28 April-5 May 2015

According to Reformation practice, ordination takes place with prayer and the laying on of hands as constitutive elements. God the Holy Spirit ordains and claims the entire person in service to the ministry of word and sacrament. Trusting that these prayers are heard, the commissioning is normally carried out with the words of 1 Peter 5:1b-4.

5 To the elders among you, I appeal as a fellow elder and a witness of Christ's sufferings who also will share in the glory to be revealed: 2 Be shepherds of God's flock that is under your care, watching over them—not because you must, but because you are willing, as God wants you to be; not pursuing dishonest gain, but eager to serve; 3 not lording it over those entrusted to you, but being examples to the flock. 4 And when the Chief Shepherd appears, you will receive the crown of glory that will never fade away.

The Reformation theology of ministry is well summarized as follows by a Wittenberg ordination formula: "The ministry of the church is most important and necessary for all churches, and is given and preserved by God alone."

One of the crucial issues, which has been explored in different contexts and bilateral dialogues during the last years, is the understanding of episcopacy within our communion of churches. The Lund Statement from 2007 is an important step in this direction. In several of the bilateral dialogues the LWF had been involved into, episcopal ministry has been a topic "as the churches involved have explored possibilities of furthering the visible unity of the church." The role of the episcopal ministry in relation to the apostolicity of the church has been a particular issue of investigation.

The Lund Statement underlined:

The history of the Early Church shows the need for personal continuity in the exercise of responsibility regarding the church's proclamation, sacraments and discipline. In this way, the bishops served the unity of the church. At the same time, their ministry did not, and does not, provide a guarantee for the church's continuity in unity and truth. (§17)

Concluding, I would like to come back to my introductory remarks on the situation around us, and its relation to what we are discussing, the theology of ministry. The ordained ministry is instituted by God, to build and uphold God's Church in the world, "so that we may obtain this faith". "So that we may obtain this faith", we rely on God's word as witnessed in the Bible and the sacraments given to us in the community of the believers. "So that we may obtain this faith", we also rely on a Church which appears through its credibility, honesty, and reliability in and towards the world and our societies, without merging with them. This implies, due to my opinion, a ministry of ordained and non-ordained servants who are "called to the service of proclaiming reconciliation with God and practicing the healing love of God in a world wounded by persecution, oppression and injustice, making manifest the mystery of God's love, God's presence and God's Kingdom." (Lund §27)

Rapport fra Det lutherske verdensforbunds europeiske kirkelederkonsultasjon, Trondheim 11.-14. mai 2015
v/Einar Tjelle

Bakgrunn

To ganger mellom LVFs generalforsamlinger arrangeres en såkalt kirkelederkonsultasjon i regionene. Sist gang var i Ostrava, Tsjekia 2012. Denne gangen inviterte preses Helga Haugland Byfuglien i egenskap av LVFs visepresident for Norden, til Trondheim. Den norske kirke og Den Evangelisk Lutherske Frikirke var lokale verter. Hovedformålet med disse samlingene er å skape et møtested mellom lutherske kirkeledere i Europa og sette aktuelle problemstillinger på kartet, særlig med tanke på LVFs planer og arbeid. Temaet for Trondheim var lånt fra planene om reformasjonsfeiringen og kommende generalforsamling i 2017: «Liberated by God's Grace». Temaet ble forsøkt tematisert både historisk, i aktuelle samtaler samt i gudstjenesteliv. Konferansen samlet ca. 80 deltakere fra Russland i øst til England i vest, og fra Italia i sør til Norge i nord.

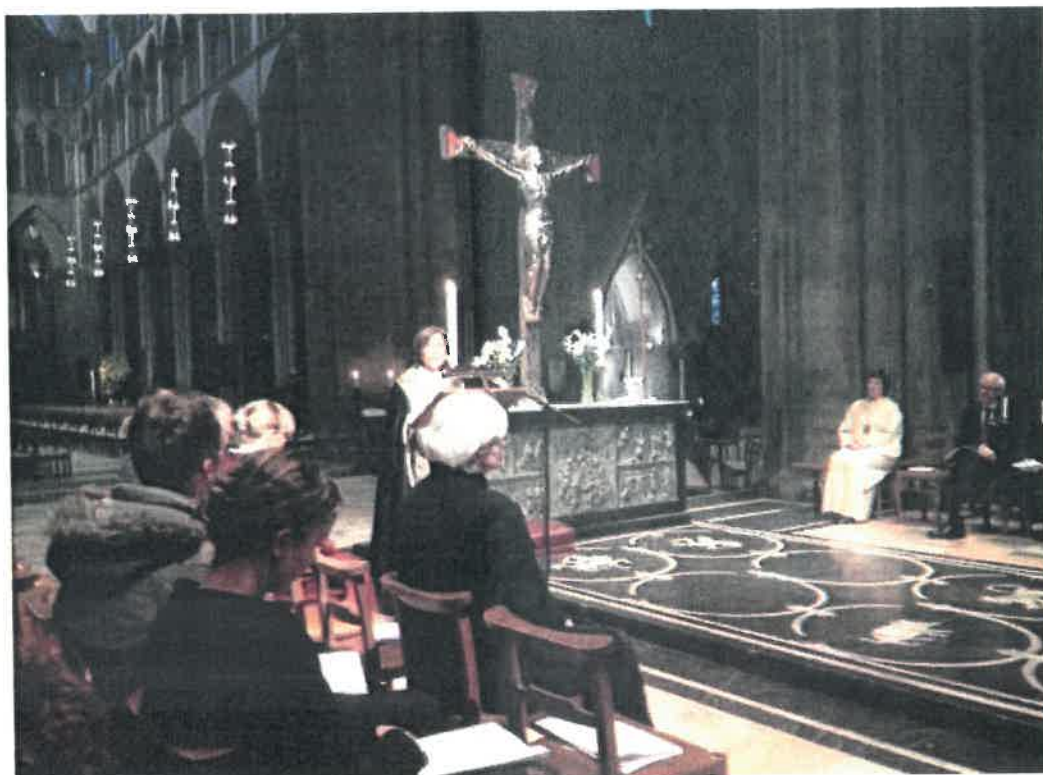
Deltakelse og bidrag fra Den norske kirke

Fra Den norske kirke møtte preses Helga Haugland Byfuglien, leder av Mellomkirkelig råd biskop Erling Pettersen, leder av Kirkerådet, Svein Arne Lindø (to dager), kommunikasjonsdirektør Ingeborg Dybvig (to dager) og Berit Hagen Agøy. Alle hadde ulike oppgaver og bidrag underveis. Aud Rosvoldsve (Nidaros bispedømmekontor) og undertegnede var i tillegg med i planleggingsgruppa (Steering Group) for konferansen. I tillegg hadde domprost Ragnhild Jepsen et hovedansvar for gudstjenester og en innledning om dåp og dåpsopplæring. Einar Vegge bidro med pilegrimvandring og to aftenbønner. Bymisjonsprest Siv Limstrand var ansvarlig for en morgenbønn i Vår Frue kirke og en innledning om diakonalt arbeid der. Professor Hallgeir Elstad (medlem i MKRs Teologiske nemnd) holdt foredrag om Nordisk reformasjonshistorie. Den norske kirkes deltakere i LWF Young Reformers Network, Ingvild Bjørnøy Lalim og Andreas A. Fosby, var med på en for-konferanse med andre Global Young Reformers (se under). De fleste var med på hele konsultasjonen og satte et viktig «ungt preg».

Programmet og noen kommentarer

Innholdet i konferansen var en miks av foredrag, panelsamtaler, gruppesamtaler, gudstjenesteliv og arenaer for nettverksbygging. Åpningsgudstjenesten fra Nidarosdomen ble en mektig opplevelse. Også gjennom morgenbønnen i Vår Frue kirke, Frikirken og på «pilegrimsvandring» ble kyrie-ropene fra vår tid aktualisert - sammen med det frigjørende håpet. Generalsekretær Martin Junge hadde en god innføring i hvor LWF står og går fram mot 2017. Den norske kirke og Frikirken fikk komme med noen små glimt fra vår kirkelige utfordringer, knyttet til hovedtemaet. Disse «panoramabetraktningene» ble supplert med glimt fra kirker også i sør og øst, koplet til hovedtemaet.

<https://www.lutheranworld.org/news/perspectives-church-witness-european-society-today>

Kirkerådsleder Svein Arne Lindø presenterte kort kirkeordningsendringene i Dnk. Det var også flere gode bidrag fra Frikirken samt ett fra Den lutherske kirken i Romania:

<https://www.lutheranworld.org/news/active-lutheran-participation-norway%E2%80%99s-ecumenical-life>

Et foredrag om prosessen rundt «The Selfunderstanding of the Communion» ble opplevd for abstrakt og for dårlig forberedt. Dette er en viktig sak i LVFs råd, men få kjente godt til dette, og det burde i det minste vært sendt ut et dokument om dette på forhånd. Jeg synes variasjonen i programmet virket bra. Men det kunne vært mer spisset. For eksempel kunne det vært nyttig og brukt mer tid – og tidligere i programmet - på en samtale om europeisk prosess fram mot neste generalforsamling i LVF. Denne kom helt på tampen. Og det var tydelig at folk hadde gode innspill og behov for å snakke mer om dette. Jeg spør meg også om nytten og (manglende) prosess rundt statement fra et slikt forum. Uttalelsen handlet om flyktning-situasjonen, særlig i Middelhavet, og vårt felles ansvar.

https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/LWF_European_Church_Leadership_Trondheim_Resolution-2015.pdf

Det opplevdes som meningsfylt at Global Young Reformers arrangerte et seminar i forkant av konferansen, og (de fleste) var med som ordinære deltakere, og satte et nødvendig «ungt preg» på dagene. Særlig onsdagen ble preget av deres bidrag, og av en på-tvers-av-generasjoner-samtale om klimarettferdighet og kirken.

<https://www.lutheranworld.org/news/getting-ready-intergenerational-dialogue-climate-justice>

Praktiske observasjoner og læringspunkter

Selv om dette i format var en mye mindre konferanse enn neste års sentralkomitémøte i KV, er det flere læringspunkter. Eventuelt også til andre lignende konferanser. Noen observasjoner:

- Samspillet med lokale ressurspersoner/nettverk (Aud Rosvoldve fra bispedømmekontoret, domprost Ragnhild Jepsen, pilegrimsprest Einar Vegge etc.) er avgjørende for at et slikt arrangement blir greit.
- Ordfører Rita Otterviks mottakelse i Erkebispergården var en svært positiv opplevelse.
- Pilegrimsvandringen og båtturen til Munkholmen, samt bevegelsen *mellom* hotellet, kirkene, Øysteinsalen opplevdes som gode variasjoner.
- Onsdagen i Frikirkens gode lokaler fungerte godt. Frikirkens tilsynsmann kunne gjerne vært synliggjort også ved åpningen.
- Vi brukte mye energi på å finne oversettelsesutstyr. Den ene tilbyderer, Excaveron, gav oss et meget kostbart «tilbud» på kr 48.000 + moms (!). Vi endte opp med å låne Frikirkens enklere utstyr, lønne en av deres «teknikere» samt leie billedoverføringsutstyr til naborommet. Dette fungerte greit, om ikke optimalt, for alle.
- Min opplevelse var at konsultasjonen varte en dag for lenge. Folk er travle, og det tynnes i rekkene etter hvert. Det ville vært mulig å stramme inn programmet noe.

Økonomi

Fra Dnk bidro vi med ca. NOK 40.000 i tillegg til dekning av egne ressurspersoner, gratis bruk av lokaler, framforhandlede gunstige priser osv. Frikirken bidro med gode lokaler den ene dagen og to busser dit, og ikke minst oversettelsesutstyr. I tillegg spanderte ordføreren middag på alle første kvelden (mottakelse) På denne måten tror jeg LVF opplever at vertskirkene har bidratt på en god måte og holdt LVFs utgifter nede.

Noen oppfølgingspunkter

- Nominasjon av delegasjon fra Dnk til generalforsamlingen i 2017 må skje på kommende MKR-møtet og KR-møtet, begge i september.
- Praktiske grep og forslag til ressurspersoner videreføres til forberedelseskomiteen for KVs sentralkomitémøte.

Oslo, juli 2015

Einar Tjelle

Rapport fra Det lutherske verdensforbunds rådsmøte 18.-22. juni 2015 i Genève

v/Einar Tjelle

Fra åpningsgudstjenesten hvor preses Helga Haugland Byfuglien holdt preken.

Det årlige rådsmøtet er Det lutherske verdensforbunds (LVF) høyeste organ mellom generalforsamlingene. Annethvert år finner det sted på Det økumeniske senteret i Genève. Årets tema var «Hope does not disappoint», og ble særlig utfoldet i president Munib Younans tale og i liturgi/bibelrefleksjonene.

Fra Den norske kirke møtte våre to rådsmedlemmer, preses Helga Haugland Byfuglien og Jenny Skumsnes Moe, foruten undertegnede fra MKRs stab. Kjell Nordstokke var med de to første dagene i egenskap av leder for Assembly Planning Committee. Berit Hagen Agøy og vår nye kommunikasjonssjef Ingeborg Dybvig var med de to første dagene samtidig som de hadde annet program. Kirkens Nødhjelp var representert ved Anne Grete Larsen.

Det er mye som skjer i løpet av et slikt møte, kombinert med et omfattende arbeid som det rapporteres på, og som planlegges videre. I denne rapporten vil jeg kommentere noen av de viktigste sakene og lenke til noen av de viktigste dokumentene. Jeg har inkorporert et avsnitt om World Service fra vårt komitémedlem Jenny Skumsnes Moe. Anne Grete Larsen fulgte Mission and Development-komiteen.

NB! På lenken under kan man finne samtlige sakspapirer, vedtak og resolusjoner:

<https://www.lutheranworld.org/content/resource-council-2015-documents>

Ledernes taler

LVF's president, biskop Munib Younan, holdt en engasjerende tale som kan være verdt å lese:

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%208%20Address%20of%20President.pdf>

Den var fylt av både refleksjoner og utfordringer knyttet til tema og LVF's arbeid. Han vektla blant annet vårt lutherske ansvar for *moderasjon* (i flere betydninger av ordet) i en tid med religiøs ekstremisme, herlighetsteologi og falsk endetidsforkynnelse.

Generalsekretær Martin Junges rapport

https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%209%20GS%20Report_0.pdf

var disponert rundt de strategiske hovedsatsingene og vitner om en organisasjon med positivt driv og selvtillit. Rapporten er en god innføring i LVFs «high lights». Junge poengterer blant annet LVFs viktige rolle i en verden hvor flyktningproblemet aldri har vært større siden andre verdenskrig. Strategiske nye partnerskapsavtaler med UNHCR og Islamic Relief Worldwide er viktige brikker i dette. Augusta Victoria-hospitalet (AVH) er sikret videre drift etter en svært kritisk periode. Det ble i denne forbindelse takket for innsatsen fra flere medlemskirker. Mye viktig teologisk arbeid gjøres for å begrunne det misjonale og diakonale arbeidet, ikke minst knyttet til reformasjonsjubileet. Junge ber oss tenke stort – og *framover* – om 500-årsjubileet.

Økonomi

Økonomien til LVF kan leses på ulike måter. Ved første øyekast ser den bunn solid ut. Regnskapet viser en økning fra EUR 84 mill. i 2011 til EUR 116 mill. i 2014. Det er styrkede humanitære bevilgninger til LVFs World Service fra EU, FN og andre som gjør dette. Dette er gledelig og en anerkjennelse av LVFs arbeid på det humanitære feltet som utgjør om lag 90% av porteføljen. Men flere i rådet etterlyste klarere prioriteringer av andre områder. Department for Mission and Development har måttet redusere med 11% det siste året. Belastningene med nedskrivningen av den sveitsiske francen og AVH-problemene ble også tematisert. Dette gjør det nødvendig med et grundig arbeid med bærekraftig økonomisk planlegging i årene framover, særlig med tanke på administrasjons-/kontorutgifter og de mindre enhetene. En egen rapport om dette ble lansert og en prosess initiert. Til tross for villighet til å drøfte store spørsmål som å flytte hovedkontoret (administrasjonen gir gode argumenter for å bli på Det økumeniske senteret), opplevde jeg at dette foreløpig er «ostehøvel»-strategi. Med synkende medlemstall og dårligere økonomi i «rike kirker» holder det ikke med «kreativ fundraising», men det må gås kritisk gjennom hva LVF skal gjøre, og hva andre kan gjøre bedre. Men her blir det forhåpentligvis flere anledninger til innspill.

Norge er for øvrig på jumboplass i Skandinavia når det gjelder økonomisk støtte til LVF; med 2% bidrag til LVF (Inkludert Kirkens Nødhjelps bidrag). Danmark har 3%, Sverige 9% og Finland 11%.

Vi hadde forøvrig Ad hoc-møter om økonomi med David Cooke og Martin Junge, særlig knyttet til kostnadene for den kommende generalforsamlingen i Namibia i 2017. Vi problematiserte at det i plenum ble vist til en Fair Share på dette for Dnk på EUR 513.417, mens vi i brev (av 10.10.14) er anmodet om å betale EUR 387.565, som jo også er et meget høyt beløp. Beløpet er kalkulert utfra Dnks medlemsantall og Norges «relative wealth index», og ikke i forhold til Dnks faktiske økonomiske kapasitet. Det ble bekreftet fra LVF at det dreier seg om en «ideell kalkulering».

Vi gav uttrykk for at vi skal gjøre det vi kan for solide bidrag, men at vi ikke kan garantere et slikt høyt beløp. LVF ønsker gjerne å være konstruktiv samtalepartner på spissing av øremerkede søknader vedr. generalforsamlingen (og andre områder) til for eksempel Utenriksdepartementet eller NORAD. Vi opplevde dette som en konstruktiv og positiv tilnærming.

Oppfølging:

Sammen med KN og i samråd med LVF arbeides det fram søknad til norske myndigheter om en spisset generalforsamlingsstøtte. (Aktuelle temaer kan være «Extractive industry», «Reconciliation», «Urfolk» osv.).

Kjell Nordstokke presenterer APC-rapporten, her (fra venstre) sammen med GS Martin Junge, visepresident Alex Malasusa, leder for lokal-GF-komiteen i Namibia Dr. Emma Nongolo, og LVFs president Munib Younan.

Assembly Planning Committee

Kjell Nordstokke presenterte rapporten fra forberedelseskomiteen som han har ledet, med bakgrunn i en forberedelsesreise i mars i år. Lederen fra nasjonalkomiteen var også til stede i Genève. I tillegg til rapporten (se lenke nedenfor) ble det også lagt fram og vedtatt en Twelwth Assembly Concept Note, en arbeidsplan, en konsept/metodologi, utkast til program, en fundraising-strategi, retningslinjer for medlemskap og en policy for subsidiering av kostnader for delegater.

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%2011.1%20APC%20Report%20to%20Council%202015.pdf>

Kjell Nordstokke mener Namibia er et godt valg for kommende generalforsamling, og de tre medlemskirkene vil være utmerkede verter. Samarbeidet framover vil i seg selv være med på å skape forsoning. Det grundige arbeidet så langt er med på å skape gode forventninger. Det forberedende arbeidet for medlemskirkene framover handler om å oppnevne delegasjoner, en grundig forberedelsesprosess med Pre-Assembly hvor blant annet «Selfunderstanding»-dokumentet og «Not for Sale»-trilogien er viktige, og ikke minst et solid og kreativt arbeid med finansieringen. Så lenge det er usikkert om «planlagte midler» faktisk kommer på bordet, bør man i den videre planlegging ta høyde for forenkling og ansvarlig planlegging. Dette ble også uttrykt i plenum.

World Service

"People of the world, living in just societies in peace and dignity, united in diversity and empowered to achieve their full potential, claim their universal rights, meet their basic needs and improve their quality of life."

Dette er visjonen for LWF World Service (WS) sitt arbeid, nå i 33 land i verden med 2 millioner mennesker de jobber for og med. World Refugee Day og verdens flyktningesituasjon sto høyt på agendaen for WS-komiteens andre møte i år. Det er nå en eskalering av mennesker som må flykte. Det er flere land som potensielt kan øke flyktningestrømmen i nær fremtid hvis konflikter utarter seg, deriblant Nigeria - verdens 8. mest folkerike land.

Maria Immonen, tidligere interrim director, ble under årets rådsmøte ansatt som direktør for avdelingen for World Service. Hun går inn i historien som World Service sin første kvinnelige direktør, og Immonen vil bli en svært dyktig og fokusert leder i forhold til utfordringene fremover. Økonomien har styrket seg det siste året, noe som reiste et spørsmål om det burde opprettes en egen Finance and Risk Advisory Committee. Som nevnt tidligere, har også den økonomiske situasjonen for Augusta Victoria Hospital stabilisert seg. På agendaen ellers sto evaluering av landstrategier for Columbia, godkjenning av strategiene i Columbia, Uganda og Mauritania. For undertegnede var det for øvrig en nyhet at Mauritania er det landet i verden i dag med flest slaver, estimert til minst 140.000 (4 % av befolkningen). Slaveri ble forbudt i 1981, men ingen lovgivning har fulgt opp straffeforfølgelse av dem som utøver det. I 2007 ble etter internasjonalt press en lov vedtatt som åpner for straffeforfølgelse, men fortsatt er det full praktisering av slaveri, som er kulturelt rotfestet og med etniske skillelinjer.

I komiteen hadde vi flere presentasjoner og diskusjoner, deriblant på sikkerhet for ansatte i LVF/WS-programmet. World Service skal nå utvikle en egen håndbok, basert på ACTs håndbok, og gjør flere grep for å bedre strategiene og dermed sikkerheten. Dette ble spesielt tatt opp i forbindelse med prosjektet i Nord-Irak. Som tidligere nevnt av Einar Tjelle, ble biskop Munibs tale tatt svært godt i mot, og jeg vil anbefale alle å lese talen hans (link lenger opp i rapporten). Hans sterke diakonale engasjement og klare rolle for lutheranere, i en verden der ekstremisme og svart/hvitt-fremstillinger preger konflikter, var solid og befriende oppsummert i to ord: «robust moderation». I dette trakk han spesielt frem at å leve i fred side om side med forskjellige religioner er mulig. Her lå også en sterk bønn om støtte til kristne i Midtøsten, både økonomisk og som medvandrere.

Verdens flyktningsstrøm, mennesker som forsøker å få bedre liv ett annet sted, må få et økt fokus i Norge. Det er en utfordring å relatere seg til noe som skjer på en viss avstand og så langt unna hverdagslivet. Men lidelsen så mange går igjennom daglig, forplikter oss til i større grad å forsøke å hjelpe - gjennom påvirkning av politikk, ved å ta kontakt med mennesker som har flyktet i nærmiljøet, ved å holde et fokus på dette i kirkene, bli kjent med mennesker og se hvem de er utover flyktningsstatusen. Å hjelpe mennesker i nød er ikke et enveis-prosjekt der vi i «rike land» gir midler. Det er toveis, der en blir engasjert og berørt, gir av egne ressurser og mottar berikelser, i form av utvidet verdensbilde og rett og slett vennskap. Et bidrag til dette er en video som ble lansert under årets rådsmøte, på verdens flyktningsdag, til sangen «You, Me, War» som jeg har skrevet. Den er filmet mest av Khairat og Mohammed, to syriske flyktninger som også jobber i Peace Oasis-prosjektet i Zaatari Refugee Camp. De viser litt fra sitt liv i leiren. Der det er ansikter i videoen, er det de som har filmet, der det er føtter og landskap som passerer utenfor bilvinduet, er det jeg som har filmet. Prosjektet tilbyr psykososial støtte til unge i leiren, noe som kan være livsforandrende og fremtidsbyggende for mennesker som har vært utsatt for traumer og dypt stress. Mer om vårt You, Me, War-prosjekt kan leses på LVFs nettsider:

<https://www.lutheranworld.org/content/you-me-war-documenting-syrian-crisis-song>, og videoen kan ses her: <https://www.youtube.com/watch?v=AWxVs45c9OA>

Vi oppfordrer til å donere til Peace Oasis-prosjektet direkte, og alle inntekter fra låtsalget til You, Me, War går direkte til dette prosjektet."

Committee for Theology and Ecumenical Relations

Jeg synes komitéarbeidet fungerte noe bedre nå, blant annet med tematiske samtaler i ulike grupper. Men fremdeles er det mye enveisinfo fra sekretariatet og ikke god nok utnyttelse av

komiteens ressurspersoner. Når flere utfordrer prioriteringer og en for bred/stor portefølge, blir det avdramatisert av avdelingsleder. Jeg er ikke helt overbevist.

Institute for Ecumenical Research i Strasbourg rundet 50 år dette året, og har en formell, men dog selvstendig relasjon til LVF. Deres innsats gjennom mange år ble berømmet.

Study Document of Self-Understanding of the Lutheran Communion

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%209.2%20The%20Self-Understanding%20of%20the%20Lutheran%20Communion.pdf> ble diskutert både i plenum og i komiteen. Selv om perspektivene tegnes med bred pensel, er brytningene om homofili og familieetikk et grunnleggende premiss for saken. Det lutherske kirkefelleskapet både som «gift and task», er utgangspunktet. Dokumentet blir sendt til medlemskirkene for videre studier, og det er også et viktig bakgrunnsdokument for kommende generalforsamling.

Oppfølging:

Vi er usikre på hvor nyttig dette er i Dnk, og tenker at en bred høring på dette ikke er hensiktsmessig. Det bør gå til BM og MKR/TN. Vi kan også vurdere å spille inn perspektiver fra vår kontekst, sammen med nordiske søsterkirker.

Generelt opplever jeg et genuint ønske om å kople økumenisk og teologisk arbeid med *praksis* og øvrig arbeid i LVF. Dette tror jeg dels er fornuftig. Men jeg er undrende til at ikke *Department for Theological and Public Witness* holder seg med egne rådgiver(e) på økumenisk dialog, som bør være en kjernekompetanse for LVF. Noe av det andre fagarbeidet (og arrangementer) kan trolig gjøres bedre (smartere) av medlemskirker/teologiske/religionsdialogiske miljøer.

Public Witness og resolusjoner

Rådsmøtet kom med flere uttalelser; om klimarettferdighet og COP 21, flyktningkrisen, Tanah Papua (Indonesia), Rasisme, Midtøsten, Migranter, FNs nye tusenårs mål post 2015 og Nigeria. Samtlige statements kan sees her <https://www.lutheranworld.org/content/resource-council-2015-documents>

I plenum ble det etterspurt en mer teologisk begrunnelse i flere av uttalelsene.

Oppfølging: Flere av disse uttalelsene er aktuelle for det løpende arbeidet i MKR, og med egne punkter for utfordring til nasjonale myndigheter og medlemskirkene. KISP bør få disse for mulig oppfølging.

Ad hoc-møter

Rådsmøter er en viktig arena for nettverksbygging og en rekke ad hoc-møter, blant disse; koordinering med våre nordiske kolleger, møte og middag med Olav Fykse Tveit i KV, professor Suneel Bhanu Busi fra UELCI India, LVF-stab, Kerber Mas Guillermo om klima og COP21, Presiding bishop Phaswana om ELCSA-relasjonen, med flere.

Avsluttende ord

Jeg opplevde en god og optimistisk stemning under rådsmøtet. Sakene var som vanlig godt forberedt. Jeg synes Martin Junge og Munib Younan på hver sin måte evner å skape engasjement og er flinke til å «se folk». På den annen side kunne det godt vært mer temperatur i plenums- og komitéamtaler. Enstemmighet er ikke alltid av det gode. Ikke minst

kreves det en uredd atmosfære for reelle meningsbrytninger i årene framover når nye prioriteringer og en ny kurs skal stakes ut.

Fra norsk side kan vi glede oss over at *Lutheran Church in the Republic of China* (LCROC), en kirke med røtter i norsk misjon (NLM), ble tatt opp som medlem av LVF.

Generelt kjenner jeg (nok i likhet med våre to rådsmedlemmer) på «propp-faren» og utfordringene til å kommunisere LVFs mangfoldige og viktige arbeid inn i Dnk, samt til relaterte organisasjoner, fakulteter osv. Det lyttes gjerne til forslag til gode grep fra rådsmøtene i MKR og LVFs nasjonalkomit .

Oslo, primo August 2015

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Office of the
General Secretary

To the LWF Member Churches in
Europe

lutheranworld.org

Geneva, 4 September 2015

Dear Sisters and Brothers in Christ:

Let mutual love continue. Do not neglect to show hospitality to strangers, for by doing that some have entertained angels without knowing it. (Hebrews 13:1-2)

Each day's news bring new stories of the desperate – and all too often deadly – plight of refugees coming to Europe. Shocking images convey to us that the current stalemate among European countries to jointly address the rights of refugees translates in human lives being lost every day, including children. The inability of the international community of States to work together to effectively address the root-causes that force people to flee – the four years of conflict in Syria being among the most dramatic examples – expresses itself in the current inability of the international community, both in Europe and globally, to work together to address the predictable consequences of their failure to address these root causes.

Together with precious human lives that are being lost, the current situation reveals the crossroads at which the human family finds itself in view of the values that will undergird relationships in this one world we are called to share: will solidarity, mutuality and human dignity still matter? Will the notion of human beings – including refugees – as right holders still matter? It is decisive to get the answers right!

I write to you this new letter, following up on my letter to you from last April, as well as on the strong statement from the European LWF Church Leadership Consultation in Trondheim in May. The European Lutheran Church Leadership affirmed and committed:

It is for us as churches crucial and natural from our theology and from our understanding of church that migrants and refugees are our brothers and sisters and that we have to support them in all possible ways. ...

As Lutheran churches we commit ourselves to increase our efforts to welcome refugees in our midst.

Indeed, it has been inspiring to see the numerous ways in which Lutherans and other Christians, as well as other people of good will, have reached out to show hospitality and welcome for those who have had to flee. On behalf of the Lutheran World Federation, a global communion of churches, I want to express my deep appreciation for this prophetic presence, as well as affirm and encourage you in those efforts.

The needs are growing; this is obvious. At a briefing yesterday in Geneva, the United Nations Refugee Agency (UNHCR), reported as follows:

Since the beginning of this year, 322,500 refugees and migrants have arrived in Europe (115,500 in Italy, 204,954 in Greece, 94 in Malta, and 1,953 in Spain). The top countries of origin are Syria 49%, Afghanistan 12%, Eritrea 9%, Nigeria 4% and Somalia 3%. According to the latest UNHCR estimates, 4000 refugees and migrants arrive on the Greek Islands every day and this has placed severe pressure on the reception capacities and asylum systems of Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia and Serbia, with thousands of people camping rough without shelter, sanitation, food and water. As a result, UNHCR declared a level-2 emergency for these three countries on 30 June 2015 and called for action in the following three years; to boost post-rescue reception capacity in receiving countries through support for States, civil society and local communities; strengthen protection systems and prevent *refoulement* including through presence and capacity building; and increase strategic messaging and advocacy to and about people of concern.

In discussions with LWF staff, UNHCR officials have underlined how important is the role of churches and church leaders. This is so both in providing diaconal assistance for refugees and—perhaps even more important—in speaking out for a generous welcome that recognizes each refugee’s human dignity and that counteracts the populist messages of fear and exclusion.

It is at the same time important to me to emphasize that the protection of refugees is not only a moral obligation. As signatories of international law, in particular the Refugee Convention (<http://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf>), European nations have committed themselves to the duty to protect refugees. As a result of it, refugees have a right to protection. I believe church leaders have an important role in advocating that while the question about “how” this right to protection can be effectively met through joint approaches at a European and global level, they will never allow anybody to question the fundamental right of refugees to be protected.

Therefore, I urge you to:

- Continue to speak out strongly for a generous welcome for refugees.
- Continue nurturing and sustaining both your diaconal presence among refugees, and your prophetic voice on their behalf.

- Continue to advocate with your governments to uphold their duty to protect people in vulnerable situations under the international humanitarian law, of which they are all signatories.
- Continue to advocate with your governments for legal and safe pathways for refugees to seek refuge in Europe, and for a spirit and systems of solidarity within Europe so that refugees are treated with dignity.
- Disseminate within your churches the Affirmations for Faith Leaders, the Welcoming the Stranger document that LWF and other faith-based organizations developed together with UNHCR.
([https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Welcoming the Stranger.pdf](https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Welcoming%20the%20Stranger.pdf)).

The encounter with the refugee is often transformative, both for the refugees and for the local church. This should not in any way be a surprise for us, for we know from Matthew 25 that this is one of the ways in which we encounter our Lord. Jesus said, "I was a stranger and you welcomed me."

Yours in Christ,

Rev. Dr. Martin Junge
General Secretary

